

ЗАСТОСУВАННЯ ТВОРЧИХ ДОРОБОК К. ОРФА, З. КОДАЯ, Е. ЖАК-ДАЛЬКРОЗА В МУЗИЧНІЙ ПЕДАГОГІЦІ КНР

APPLICATION OF CREATIVE WORKS BY K. ORFF, Z. KODAYA, E. JACQUES-DALCROZA IN MUSICAL PEDAGOGY OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA

У дослідженні визначено, що після отримання першими китайськими музикантами на початку ХХ ст. європейської музичної освіти розпочався процес активного поширення зарубіжної музики та західної моделі музичної освіти в цій країні. Чільне місце серед європейських музикантів-педагогів, доробки яких широко використовують у КНР, займають видатні розробники унікальних систем музичної освіти К. Орф, З. Кодая і Е. Жак-Далькроз. Проте під час проведення дослідження встановлено, що комплексний аналіз проблеми використання їхніх творчих напрацювань у музичній педагогіці КНР науковцями не проводився. Метою статті є розкриття суті її педагогічної цінності творчих доробок К. Орфа, З. Кодая, Е. Жак-Далькроза, виявити і проаналізувати досвід їх творчого застосування в музичній освіті й вихованні дітей у КНР.

Як з'ясовано в дослідженні, основною в музичній системі К. Орфа є ідея про те, що елементарна музична освіта дітей має поєднувати в собі різні педагогічні засоби (мову, спів, рухи та прості інструменти в цілісний комплекс, дія якого забезпечує різнобічний розвиток дитини. Сьогодні в Китаї майбутнім педагогам викладають інтегровані навчальні курси, в яких ідеї К. Орфа поєднуються з музикальними китайськими традиціями. Згідно з музично-виховною концепцією З. Кодая, дітей слід спочатку залучати до участі в пісенних іграх та виконанні народних пісень як важливих чинників музичного й морального виховання дитини та тільки після проходження цього підготовчого етапу залучати до гри на музичних інструментах. Майбутні вчителі музики вивчають у вищій школі КНР курси, за якими етапами слід реалізовувати музичну освіту та виховання дітей. Е. Жак-Далькроз розробив оригінальну систему музичної ритміки, що сприяє розвитку внутрішнього слуху та почуття ритму в дитини. Упровадження цієї системи в Китаї забезпечує розвиток внутрішнього слуху та почуття ритму у дітей.

Ключові слова: музично-педагогічна система, К. Орф, З. Кодая, Е. Жак-Далькроз,

Орф-підхід, ритміка, музично-виховна концепція.

The study determined that after receiving the first Chinese musicians at the beginning of the 20th century. of European music education, the process of actively spreading foreign music and the Western model of music education in this country began. Prominent developers of unique systems of music education K. Orff, Z. Kodai and E. Jacques-Dalcroze. However, during the research, it was established that a comprehensive analysis of the problem of using their creative works in the music pedagogy of the People's Republic of China was not conducted by scientists. The purpose of the article is to reveal the essence and pedagogical value of the creative works of K. Orff, Z. Kodai, E. Jacques-Dalcroze, to reveal and analyze the experience of their creative application in musical education and upbringing of children in the People's Republic of China.

As revealed in the research, the main idea in K. Orff's musical system is the idea that the elementary musical education of children should combine various pedagogical tools (speech, singing, movements and simple instruments into a coherent complex, the action of which ensures the versatile development of the child. Today in China, future teachers are taught integrated educational courses in which K. Orff's ideas are combined with Chinese musical traditions. According to the musical and educational concept of Z. Kodai, children should first be involved in singing games and the performance of folk songs as important factors in the child's musical and moral education, and only after passing this preparatory stage should they be involved in playing musical instruments. Future music teachers are studying courses in a Chinese higher education institution on the stages of musical education and upbringing of children. E. Jacques-Dalcroze developed an original system of musical rhythms that promotes the development of a child's inner hearing and sense of rhythm. The implementation of this system in China ensures the development of inner hearing and sense of rhythm in children.

Key words: music-pedagogical system, K. Orff, Z. Kodai, E. Jacques-Dalcroze, Orff-approach, rhythm, musical-educational concept.

УДК 78.421

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/57.2.3>

Ткачова Н.О.,

докт. пед. наук, професор,
професор кафедри освітології
та інноваційної педагогіки
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди

Попова О.В.,

докт. пед. наук, професор,
професор кафедри освітології
та інноваційної педагогіки
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди

Кін О.М.,

докт. пед. наук, доцент,
доцент кафедри освітології
та інноваційної педагогіки
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Музика традиційно займає центральне місце в житті кожного члена китайського суспільства, значною мірою впливаючи на формування його світогляду та естетичної культури. Тривалий час музичне мистецтво на теренах Китаю розвивалося ізольовано від західної музичної культури.

Після отримання першими китайськими музикантами на початку ХХ ст. європейської музичної освіти розпочався процес активного поширення зарубіжної музики та західної моделі музичної освіти в цій країні. Серед цінних доробок

європейських музикантів, композиторів, учителів музичного мистецтва, які викликають особливий інтерес серед музичної спільноти Китаю, чільне місце займають моделі музичної освіти К. Орфа, З. Кодая та Е. Жак-Далькроза.

Аналіз досліджень і публікацій. На основі аналізу наукової й методичної літератури встановлено, що дослідження багатьох учених присвячено вивченню цінних доробок провідних західних музикантів і педагогів, зокрема К. Орфа, З. Кодая, Е. Жак-Далькроза, визначенню можливостей запровадження цих доробок в інших країнах.

Так, суть Орф-підходу й перспективи його впровадження у навчання й музичне виховання дітей наведено в працях таких дослідників, як А. Азарова, К. Завалко, Т. Медвідь, О. Ростовський, В. Черкасов та ін. Музично-педагогічну концепцію З. Кодая, її роль та значення для формування музичної культури сучасного підростаючого покоління висвітлено в працях Ю. Будченко, О. Коваль, Е. Тайнел, С. Човрій та ін. Систему музично-ритмічного виховання Е. Жак-Далькроза та шляхи її творчої реалізації в сучасних умовах розкрито в наукових доробках Г. Ніколаї, І. Сташевської та ін. Досвід закладів дошкільної та середньої освіти КНР щодо реалізації прогресивних ідей вищевказаних педагогів-музикантів докладно представлено в наукових розвідках таких дослідників, як Ван Чункей, Ке Гоу, Сівен Ван та ін.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Аналіз наукових джерел та методичних праць свідчить про активний пошук дослідниками цінних теоретичних ідей та перспективного досвіду педагогів-музикантів минулої доби, виявленню можливостей застосування цих доробок у сучасній моделі освіти. Проте в процесі дослідження з'ясовано, що комплексний аналіз проблеми використання творчих напрацювань К. Орфа, З. Кодая, Е. Жак-Далькроза в музичній педагогіці КНР науковцями не проводився. Однак в умовах реформування вітчизняної системи освіти на засадах принципу дитиноцентризму ці напрацювання представляють значний інтерес для українських фахівців у галузі музичної освіти та виховання дітей.

Мета статті – розкрити суть та педагогічну цінність творчих доробок К. Орфа, З. Кодая, Е. Жак-Далькроза, виявити й проаналізувати досвід їх творчого застосування в музичній освіті й вихованні дітей у КНР.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукової літератури засвідчує, що К. Орф, З. Кодай та Е. Жак-Далькроз створили свої унікальні системи музичної освіти й виховання дітей, які мають значний педагогічний потенціал для їх ефективного застосування вихователями та педагогами в сучасну добу.

Так, К. Орф запропонував оригінальний метод навчання дітей музиці шляхом залучення їх до ігрової та інших видів творчої діяльності, що отримав на честь свого фундатора назву Orff Schulwerk. Ця система звичайно фігурує в науковій літературі під терміном «Орф-підхід». Як стверджував К. Орф, музичний розвиток дітей найбільш ефективно відбувається не в процесі прослуховування ними музичних творів, а під час практичного здійснення виконавської та інших видів творчої діяльності. Педагог пояснював, що елементарна музика тісно пов'язана з рухом, мовою та танцем людини, тому важливо залучати дітей до цього виду мистецтва

насамперед не як слухів, а як співвиконавців музичних творів. У зв'язку з цим дослідник запропонував поєднати різні педагогічні засоби (мова, співи, рухи й прості музичні інструменти) в цілісний комплекс, дія якого забезпечувала різнобічний вплив на розвиток дитини з опорою на її природні інстинкти як сукупність рухових дій [5; 9].

Важливо відзначити, що за своєю суттю методологія К. Орфа є дуже близькою до китайського традиційного музичного мистецтва. Нагадаємо, що в пекинській опері органічно поєднуються елементи музики, танцю, співу, акробатики, прийоми військового мистецтва з текстовим супроводом. Тому питанням реалізації цього підходу приділяється значна увага китайських педагогів-музикантів та представників органів управління освітою.

Так, Ван Чункей стверджує, що система К. Орфа є однією з трьох основних систем музичної освіти у світі, тому музичний освітній курс К. Орфа викладається в багатьох коледжах, університетах та консерваторіях Китаю. Основною ідеєю зазначеної системи є імпровізація, що тісно поєднує танець, співи, рух і музику в цілісну композицію. Як уточнює авторка, поширення Орф-підходу на теренах Китаю розпочалося з 80-х років ХХ ст. і спочатку передбачало копіювання зарубіжного досвіду. Пізніше було реалізовано ідею про необхідність інтеграції орфівської музично-педагогічної практики з традиціями китайського музичного мистецтва. Такі інтервовані курси вивчають сьогодні багато майбутніх учителів музики та вихователів закладів дошкільної освіти [6].

За Ке Гоу, особливу значущість Орф-підхід має для залучення до своєї традиційної культури дітей з родин, які належать до малочисельних етносів, а також вивчення цієї культури представниками інших народів. Наприклад, мови представників народів дун і мяо не мають письмової форми. Тому культурні традиції свого народу вони можуть передавати насамперед шляхом залучення дітей до своїх традицій та звичаїв [3].

Значна увага фахівців у галузі музичного мистецтва та освіти приділяється також вивченню творчої спадщини творця унікальної музично-виховної концепції З. Кодая. Як наголошував відомий педагог-музикант, дітей слід залучати до музики не на раціональному рівні, коли вона буде сприймати її як систему знаків, а через забезпечення особистістю безпосереднього почуттєвого сприймання музичного твору, що зумовлює появу в неї незабутніх вражень. Провідна ідея концепції музичного виховання З. Кодая полягає в необхідності здійснення цього процесу через залучення дітей до вивчення фольклору й народної музики, адже саме вони складають базис традиційної музичної культури будь-якого народу та виступають підґрунтям для музичного й національного виховання особистості, забезпечують формування її етнічної самосвідомості.

Національна культура народу є також невичерпним джерелом морального й духовного формування людини, її прилучення до фундаментальних загальнолюдських цінностей [8; 12].

Важливо також відзначити, що основним інструментом музичного виховання дитини З. Кодая вважав її голос. Спів сприяє розвитку музичного слуху й почуття ритму виконавця, відчуття ним сильних переживань від власного виконання. Педагог також вважав, що заняття співом сприяє підготовці дитини до наступних кроків у музичному вихованні – прослуховуванню й інструментальному виконанню музичних творів. Основними принципами реалізації музично-виховної системи З. Кодая є такі: відносна сольмізація, використання ручних знаків-символів, чітка метро-ритмічна основа виконавської діяльності, творчість та співпраця виконавців [4; 8; 12].

Як підкреслює Сівен Ван, концепція музичного виховання З. Кодая є однією з найбільш впливових систем музичного виховання в світі, а тому вона має високу значущість для музичної педагогіки КНР. Оволодіваючи цією системою в закладах освіти, майбутні педагоги засвоюють рекомендації З. Кодая про те, що музична освіта й виховання мають починатися розпочинатися з організації пісенних ігор та виконання народних пісень, які мають значну музичну та виховну цінність. Студенти музичних спеціальностей аналізують також висновки педагога про те, що виконання музики – це не лише технічна справа, а й комплексна форма мистецтва. При цьому людині для виконання музики треба мобілізувати й координувати різні органи свого тіла (руки мають опанувати навички гри, очі бачити ноти й визначити висоту тону й ритм, вуха уважно слухати, чи правильними є звуки). Тому, за З. Кодеєм, дітей доцільно залучати до гри на музичному інструменті тільки після того, коли вони вже здатні освоїти базові ритмічні вправи та сольфеджіо, а також зможуть плавно читати п'ять музичних рядків [4].

Значна увага науковців та вчителів музики в Китаї приділяється також опануванню системи музично-ритмічного виховання Е. Жак-Далькроз. Вважаючи, що консерваторська освіта не забезпечує емоційну виразність музикантів, він розробив власну педагогічну концепцію, що ґрунтувалася на ідеї триєдності музики, руху й слова, причому музика сприймалася як системоутворювальною

силою, а не музичним тлом. За поглядами розробника, важливо забезпечити готовність м'язів і нервової системи дітей до відтворення різних ритмічних рухів й резонування на звуки, а їхнє вухо правильно їх сприймати. З урахуванням цієї ідеї Е. Жак-Далькроз включив до комплексу ритмічної гімнастики різноманітні вправи, що забезпечували реакцію організму на такі характеристики музики: темп, акцентуацію паузи, модуляційні процеси, агогіку, динаміку, особливості фразування й інтонування, звуковисотність, а як наслідок – ці вправи понукали людину до соматичного переживання ритму, вільного вираження нею емоцій без додаткових пояснень. Загалом Е. Жак-Далькроз використовував три основні методи музичного виховання особистості: ритміку, сольфеджіо й імпровізацію. Запропонований відомим педагогом-музикантом підхід забезпечував розвиток у дітей «внутрішнього слуху» та ритму, допомагали краще розуміти музику, підвищували загальний інтерес до музики [1; 7].

Як відзначає у своїй науковій праці Денніс Пінг-Чен Ван, проведені в Китаї численні експериментальні дослідження довели, що впровадження системи музично-ритмічного виховання Е. Жак-Далькроза в роботі з китайськими дітьми дійсно забезпечує підвищення ефективності музичного виховання, розвиток музичного слуху й відчуття ритму в кожній дитині, мотивування її до занять музикою [2].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Як визначено в попередніх авторських публікаціях [10; 11], проблема підвищення ефективності музичної освіти й виховання особистості, розвиток її музичної культури є актуальною проблемою сьогодення. У цьому контексті доцільним кроком є проведення глибокого аналізу творчих доробок видатних європейських музикантів-педагогів К. Орфа, З. Кодая, Е. Жак-Далькроза, а також узагальнення багаторічного досвіду реалізації їхніх ідей у КНР, що може стати підставою для творчого застосування виявлених цінних напрацювань у вітчизняній системі музичної освіти та виховання дітей. У подальшому дослідженні передбачається висвітлити шляхи і напрями підготовки вчителів для використання творчого наробку західноєвропейських педагогів-новаторів при викладанні музичних дисциплін в закладах освіти КНР.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Anderson W. T. The Dalcroze Approach to Music Education: Theory and Applications. General Music Today. Vol. 26(1). P. 27-33.
2. Dennis Ping-Cheng Wang. The quantifying analysis of effectiveness of music learning through the Dalcroze musical method. US-China Education Review. 2008. Vol. 5. No.9 (Serial No. 46). P. 32-41.
3. Ke Guo. Creating a Cultural Context for Dong and Miao Folk Music Using an Orff-Inspired Methodology. San Jose State University, 2019. . 2019. DOI: <https://doi.org/10.31979/etd.qdzu-4xbz>.

4. Siwen Wang. Enlightenment of Kodai Teaching Method in Piano Teaching of Preschool Education Major. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*. 2019. Vol. 325. EMEHSS 2019: 3rd International Conference on Economics and Management, Education, Humanities and Social Sciences. URL: <https://www.atlantis-press.com/proceedings/emehss-19/125910255>
5. Sülün E., Arikhan, E. A General View on How the Orff Approach is Understood and Practiced in North Cyprus. *Journal of History Culture and Art Research*. 2019. No. 8(3). P. 32-45.
6. Wang Chunmei. Practical Application of Orff Schulwerk Mode in College Music Teaching. ICEMEET-2019: 3rd International Conference on Economics, Management Engineering and Education Technology. Francis Academic Press (UK). DOI: 10.25236/icemeet.2019.235.
7. Барабаш О. Музично-ритмічне виховання за системою Еміля Жак-Далькроза у запитаннях і відповідях. *Музичний керівник*. 2016. № 9. С. 10-21.
8. Будченко Ю. О. Особливості музичного виховання дошкільнят: концепція З. Кодая. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/15658/Особливості%20музичного%20виховання%20дошкільнят.%20Концепція%20З.Кодая.pdf?sequence=2>
9. Медвідь Т. Творчий розвиток учнів у музично-педагогічній концепції К. Орфа. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2021. Вип. 23. С. 118-125.
10. Ткачова Н. О., Ван Янь. Порівняльна характеристика поглядів китайських та українських учених щодо визначення суті, структури та змісту музичної культури особистості. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2022 р. Випуск 52. С. 34-41.
11. Ткачова Н. О., Ткачов А. С., Кін О. М. Інструментально-виконавська підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва як педагогічна проблема. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 52, Т.2. С. 80-82.
12. Човрій С. Музично-педагогічна концепція Золтана Кодая. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: «Педагогіка, соціальна робота». 2011. Вип. 23. С. 204-206.